

De Commissie voor de Spelling der gemeentenamen en de Archieven (1)

door Dr. J. CUVELIER,
Rijksarchivaris generaal.

Onze onvermoeibare confrater, Prof. J. Van de Wijer, heeft in eene reeks bijdragen de actie der Commissie voor de spelling der gemeentenamen, welke van 1888 tot 1894 werkzaam was, uitvoerig behandeld. Hoe jammer dat het verslag van den bevoegden heer Th. Coopman in het Ministerie van Binnenlandsche Zaken zoek geraakte. Tijdens de Deutsche bezetting, wordt er beweerd. Zeer mogelijk. Wat er ook van zij, het is te vreezen dat het stuk voor goed verloren is.

Daarom zal men misschien gelukkig zijn te vernemen dat enkele bestanddeelen, welke dienden tot het opstellen van het verslag, bewaard bleven.

(1) Op de vergadering der Commissie van 18 Mei 1931 werd door den H. J. Cuvelier beurtelings in de Vlaamsche en in de Waalsche Sectie over dit onderwerp gehandeld. In de eerste sprak hij vooral over de namen der vlaamsche gemeenten in de tweede over de namen der waalsche gemeenten. Het was dus noodig den korten inhoud dezer twee verhandelingen in onze twee groote landstalen mede te deelen. Doch het volstond ook eene enkele alphabetische lijst der gemeenten op te stellen, daar aldus al de zoekers, Walen en Vlamingen, onmiddellijk in de gelegenheid gesteld worden zich te vergewissen of er inlichtingen te vinden zijn aangaande de eene of de andere gemeente die hun belang inboezemt.

De Commissie had den H. Karel Piot in haar midden geroepen en mijn achtbare voorganger was alzoo in staat ernstige diensten te bewijzen.

Van den beginne af immers werd beslist dat, alvorens wijzigingen voor te stellen, men de oude vormen der gemeentenamen zou opzoeken, daar deze bijna altijd toelaten de beteekenis der namen en bijgevolg hunne rationeele moderne spelling vast te stellen.

Wie kon desaangaande meer inlichtingen verschaffen dan de Algemeene Rijksarchivaris? Is hij niet gelast met de bewaring van bijna al de origineele documenten welke de oplossing der vraagstukken mogelijk moeten maken? En in de twijfelachtige gevallen over de nauwkeurigheid der uitgaven, dienden niet hij en zijne medewerkers in de provinciën vooral geraadpleegd te worden? Het valt dus niet te verwonderen dat men tijdens het zesjarig bestaan der Commissie dikwijls zijne toevlucht genomen heeft tot den H. Piot.

De volledige briefwisseling tusschen hem, de Commissie en den Minister wordt ter secretarie van het Algemeen Rijksarchief bewaard. Ik heb ze verzameld en geklasseerd ten einde aan de Belgische toponymisten toe te laten uit dezen aanzienlijken arbeid der Brusselsche en provinciale archivariissen hun voordeel te halen.

Naarmate de werkzaamheden der Commissie vorderden, vroeg zij den Algemeenen Rijksarchivaris haar zoo volledige mogelijk lijsten der oude vormen van de plaatsnamen te verschaffen. De opzoekingen begonnen gewoonlijk te Brussel waar destijds niet alleen zooals nu het archief der groote staatskorpsen en der provincie Brabant maar ook nog dat der provincie Antwerpen bewaard werd. Het Staatsarchief te Antwerpen werd inderdaad slechts in 1896 ingericht.

Daarna maakte de Rijksarchivaris generaal de aanvragen aan de verschillende conservators der provinciën over. De briefwisseling met de conservators en de antwoorden van den H. Piot aan de Commissie en den Minister bleef gansch bewaard. Men vindt er duizenden oude vormen van honderden gemeentenamen met aanduiding van datum en bijna altijd de nauwkeurige opgave van het gebruikte Archieffonds.

Het zou betreurenswaardig zijn, moest dit ontzaglijke bronnen-materiaal, door jarenlangen arbeid verzameld, aan de werkers onttrokken worden. Daar het van het archief van het Secretariaat, d. w. z. van de loopende administratie deel uitmaakt, wordt het niet aan het publiek medegedeeld. Maar het zal mij een genoegen zijn aan de geleerden, die den wensch uitdrukken, alle inlichtingen te verschaffen over de namen die in de hiernavolgende lijst voorkomen en die in de briefwisseling bewaard bleven.

Natuurlijk zullen de inlichtingen gegeven worden zooals ze daar liggen. Men zal licht begrijpen dat ik voor hunne volledige juistheid niet borg kan staan. Tusschen de briefwisselaars van mijnen voorganger waren er geleerde en gewetensvolle mannen, maar allen bezaten deze hoedanigheden niet in gelijke mate.

Ook nog dient niet vergeten te worden dat sedert veertig jaren talrijke verzamelingen en stukken aangeworven, verschillende fondsen geclasseerd en geïnventorieerd werden zoowel te Brussel als in de provinciën. Hieruit volgt dat ik mijn eerewoord niet kan geven dat de documentatie volledig is.

Doch ik durf bevestigen dat ze in geen geval nutteloos zal zijn en dat ze meer dan eens een spoor zal aanduiden welk men vooreerst niet meende te moeten volgen.

Daar de inlichtingen de namen van gemeenten van het

gansche land betreffen, heb ik het nuttig geacht slechts eene enkele alphabetische lijst op te stellen, waar de namen tusschen haakjes gevolgd zijn van de beginletters der provinciën A (Antwerpen), B (Brabant), H (Hainaut), L (Liége), Limb. (Limburg), Lx (Luxembourg), N (Namur), O-V (Oost-Vlaanderen), W-V (West-Vlaanderen).

**Liste des communes.
Lijst der gemeenten.**

Acosse (L)	Bersillies (H)
Acoz (H)	Bersillies l'Abbaye (Lx)
Aische-en-Refail (N)	Beveren (Oudenaarde) (O-V)
Amay (L)	Beveren (Roeselare) (W-V)
Amonines (Lx)	Beveren (St-Niklaas) (O-V)
Ampsin (L)	Beveren (Veurne) (W-V)
Anderlues (H)	Beine-Heusay (L)
Anloy (Lx)	Bienne-lez-Happart (H)
Antheit (L)	Bierwart (N)
Arbrefontaine (Lx)	Biesmes (N)
Arc-Ainières (H)	Biesmes-sous-Thuin (H)
Aublin (N)	Bioul (N)
Aulnois (H)	Bliquy (H)
Autelbas (Lx)	Boelhe (L)
Avennes (L)	Boirs (L)
Avernas-le-Bauduin (L)	Boitsfort (B)
Avin (L)	Bolinne (N)
Aye (Lx)	Bombaye (L)
Ayeneux (L)	Bonlez (B)
Aywaille (L)	Borlez (L)
Baileux (H)	Bouge (N)
Bailievre (H)	Bovenistier (L)
Barbançon (H)	Branchon (N)
Barvaux (Lx)	Brasmenil (H)
Barvaux-Condroz (N)	Bray (H)
Beausaint (Lx)	Brie (H)
Bez (N)	Cerexhe-Heuseux (L)
Beloeil (H)	Chaineux (L)
Ben-Ahin (L)	Chapelle-à-Oie (H)
Berchem (A)	Chapelle à Wattines (H)
Berchem (O-V)	Chapelle-lez-Herlaimont (H)
Berloz (L)	Charneux (L)

- Chassepierre (Lx)
 Chièvres (H)
 Clermont-sous-Huy (L)
 Comblain-Fairon (L)
 Corroy-le-Chateau (N)
 Corroy-le-Grand (B)
 Courcelles (H)
 Courrière (N)
 Cugnon (Lx)
 Dampremy (H)
 Denderwindeke (O-V)
 Dhuy (N)
 Dion (N)
 Doische (N)
 Dranouter (W-V)
 Dréhance (N)
 Eliksem (L)
 Emînes (N)
 Emptinne-lez-Ciney (N)
 Enînes (B)
 Erbaut (H)
 Ermeton-sur-Biert (N)
 Ernage (N)
 Erps-Kwerps (B)
 Escanafles (H)
 Esquelmes (H)
 Ethe (Lx)
 Falmignoul (N)
 Familleureux (H)
 Fauroeux (H)
 Fayt-lez-Seneffe (H)
 Fayt-le-Franc (H)
 Ferrières (L)
 Feschaux (N)
 Fexhe-le-Haut-Clocher (L)
 Fexhe-lez-Slins (L)
 Flostoy (N)
 Focant (N)
 Forrières (Lx)
 Fox-les-Caves (B)
 Froyennes (H)
- Furnaux (N)
 Gallaix (H)
 Geest-Gerompont (B)
 Ghoy (H)
 Gleixhe (L)
 Gougnyes-Chaussée (H)
 Gouy-lez-Pieton (H)
 Grand-Axhe (L)
 Grand-Halleux (Lx)
 Grandhan (Lx)
 Grandmez (H)
 Grand Rosières (B)
 Grapfontaine (Lx)
 Groot-Bijgaarden (B)
 Habay-la-Neuve (Lx)
 Habay-la-Vieille (Lx)
 Haccourt (L)
 Halleux (Lx)
 Hannesche (L)
 Hannut (L)
 Harmignies (H)
 Harzé (L)
 Haulchin (H)
 Heikruis (B) (Hautecroix)
 Hemiksem (A)
 Hemptinne-lez-Eghezée (N)
 Hemptinne-lez-Florennes (N)
 Hemptinne-lez-Philippeville (N)
 Heppignies (H)
 Heron (L)
 Hognoul (L)
 Horion-Hozemont (L)
 Hottomont (B)
 Houdeng-Gougnyes (H)
 Houtave (W-V)
 Houthalen (Limb.)
 Hulshout (A)
 Hulsonniaux (N)
 Humain (Lx)
 Huppaye (B)
 Isières (H)

Isnes (N)	Leval-Trahegnies (H)
Ixelles (B)	Liers (L)
Jabbeke (W-V)	Lillois (B)
Jalhay (L)	Lixhe (L)
Jamioux (H)	Lobbès (H)
Jamoigne (Lx)	Lombardsijde (W-V)
Javingue (N)	Lompret (H)
Jette St-Pierre (B)	Lomprez (Lx)
Jodoigne (B)	Lomprez (L)
Jodoigne-le-Marché (B)	Loupoigne (B)
Jodoigne Souveraine (B)	Machelen (B)
Kaggevinne-Assent (B)	Maillen (N)
Kapellen (B)	Mainvault (H)
Kapelle-op-den-Bosch (B)	Maisières (H)
Kaulille (Limb.)	Maubray (H)
Kemexhe (L)	Maulde (H)
Koksijde (W-V)	Meeffe (L)
Kortijls (Limb.)	Meix-devant-Virton (Lx)
Kraainem (B)	Mellery (B)
Lacuisine (Lx)	Melles (H)
Ladeuze (H)	Mignault (H)
La Gleize (L)	Monstreux (B)
Lahamaide (H)	Montbliart (H)
La Hestre (H)	Montigny-le-Tilleul (H)
Lamain (H)	Montleban (Lx)
Lamine (L)	Moorsele (W-V)
Lamontzée (L)	Morhet (Lx)
Lamorteau (Lx)	Moxhe (L)
Laneffe (N)	My (Lx)
La Reid (L)	Namèche (N)
Lathuy (B)	Natoye (N)
Leers-et-Fosteau (H)	Nettinne (N)
Leers-Nord (H)	Nivelles (B)
Leeuw St-Pierre (B)	Noirefontaine (Lx)
Le Roux (N)	Odeur (L)
Les Avins (L)	Ohéy (N)
Lesdain (H)	Olloy (Lx)
Lesve (N)	Olloy (N)
Leuze (H)	Olne (L)
Leuze (N)	Ombret-Rausa (L)
Leval-Chaudeville (H)	Oombergen (O-V)

- Oostkerk (Nijvel) (B)
 Opgrimbie (Limb.)
 Oprebais (B)
 Orgeo (Lx)
 Ostiches (H)
 Othée (L)
 Oizy (N)
 Outrelouxhe (L)
 Paifve (L)
 Pailhe (L)
 Parike (O-V)
 Pellaines (L)
 Pesche (N)
 Pessoux (N)
 Petit Bigard (B)
 Petit Roeulx (H)
 Petit-Roeulx-lez-Braine (H)
 Peutie (B)
 Pipaix (H)
 Polleur (L)
 Pondrôme (N)
 Pontillas (N)
 Poucet (L)
 Poulseur (L)
 Pousset (L)
 Presles (H)
 Purnode (N)
 Purnode (Lx)
 Pussemange (Lx)
 Rebecq (B)
 Rebecq Rognon (B)
 Retie (A)
 Rhisme (N)
 Rièzes (H)
 Rixensart (B)
 Roeulx (H)
 Rosières (B)
 Rosières St-André (B)
 Rouveroy (H)
 Roux (N)
 Rouxmijroir (B)
 Roy (Lx)
 Seloignes (H)
 Semmerzake (O-V)
 Serainchamps (N)
 Scheldewindeke (O-V)
 Schellebelle (O-V)
 Sclayn (N)
 Sinsin (N)
 Sirault (H)
 Slins (L)
 Soheit (L)
 Somme-Leuze (N)
 Sommethonne (Lx)
 Sorrine (N)
 Sorrine-la-Longue (N)
 Sosoye (N)
 Soumoy (N)
 Soy (Lx)
 Soye (N)
 Spy (N)
 St-Agatha-Berchem (B)
 St-Antelinks (O-V)
 St-Jean Geest (B)
 St-Laureins-Berchem (B)
 St-Remy-Geest (B)
 St-Rijkers (W-V)
 St-Ulriks-Kapelle (B)
 Tamines (N)
 Tavier (L)
 Tavier (N)
 Tharoul (L)
 Thirimont (H)
 Thy-le-Bauduin (N)
 Thys (L)
 Tilf (L)
 Tilly (B)
 Torhout (W-V)
 Tournay (Lx)
 Tourpes (H)
 Ulbeek (L)
 Val-Meer (Limb.)*

COMMISSIE V. SPELLING GEMEENTENAMEN EN ARCHIEVEN 201

Velaine (N)	Warisoux (N)
Velaines (H)	Warnant-Dreye (L)
Velzeke-Ruddershove (O-V)	Wasmes-Audemez-Biffueil (H)
Vencimont (N)	Watou (W-V)
Vezon (H)	Wayaux (N)
Vielsalm (Lx)	Welkenraat (L)
Vieuxville (L)	Weris (Lx)
Villers-la-Loue (Lx)	Westouter (W-V)
Villers-Perwin (H)	Willaupuis (H)
Vinkt (O-V)	Willaupuis (H)
Virelles (H)	Witry (Lx)
Vissoul (L)	Wytschäte (W-V)
Vonêche (N)	Xhendelesse (L)
Voroux-lez-Liers (L)	Xhendremael (L)
Vyle (L)	Xhoris (L)
Vyle et Tharoul (L)	
